

Back to the Cave

A group of contemporary artists create a dialogue within a prehistoric space in Ratchaburi.

Text Rebecca Vickers

Photos courtesy of Metro-Sapiens: Dialogue in the Cave

Some of the earliest instances of art that we know of were created on the walls of caves and cliffs. Thailand itself is home to some 3,000 year old examples running along the Mekong River in Pha Taem National Park. The exact purpose of paleolithic cave paintings is arguably unknown, but much evidence points to them being used as a means of communicating with others - a way of telling stories through a visual dialogue.

That was 3,000 years ago. Now, in 2013, when it comes to communicating, we have countless ends and means at our disposal. In fact, the choices we have for 'how' to communicate something may even have begun to rival those for choosing what it is that we have to say in number. An exaggeration maybe, but the ability to send a message across the globe packaged in multiple different languages from some device kept close-at-hand in pocket is a reality, the notion that the ability to do so will become anything less than increasingly easier to do, simply unrealistic. In our ever-expanding metropolis we are growing, without doubt, an equally expansive earshot.

Regardless, is the space we have created, our

metropolitan habitat, inching closer toward a stage where one's voice can be heard, thoughts exchanged and conversations had or farther from a format that facilitates discourse? The concept supporting Metro-Sapiens: Dialogue in the Cave exhibition that took place in Chom Pon Cave, Ratchaburi, Thailand last April reasons that, "experiencing the past, confronting the present, or even surrendering to ignorance, all of these are the factors that have pushed us along the road to 'progression.' We seek for an advancement that encourages us to turn our backs on the dark and dampish cavern. We dare to rely on our inventions. We trust that they will protect us from adversities and fear of sharing the space with others and will enable us to stay in the open without concerning the bright light of the sun. In other words, the instinct to overcome nature brings us out into the open where the lights are always on. We call such a place a tremendous invention: The Metropolis."

Metro-sapiens: Dialogue in the Cave questions the functionality of our metropolis as a catalyst for dialogue by taking on its antipode, the deep recesses of a cave, as its canvas without straying

from the goal of communicating with a contemporary community as its venture. Sakarin Krue-on, curator of the exhibition, described that he initially chose to manage the exhibition in the cave as a response to the fact that, "art spaces are a privilege for people in a big city, meaning that they have more chances to experience art than people in local areas. Exhibiting works in the cave is a way to send a message, in a sophisticated way, to the authority. I chose the cave, which is also a temple in its own right, to demonstrate that art can take place anywhere. We can create a brand new venue out of a prehistoric space. After filling the room with artists, the space becomes someplace more than only a dark and dampish cavern. Along with this perspective, I hope the people in the local community will get a chance (to experience art) without having to wait for any "progress." ...It will be a homecoming that frees us from the trap of the metropolis."

Noteworthy not only in undertaking, with 26 artists and over 30 works included within the exhibition, but also unique in its attempt at creating a contemporary dialogue within a prehistoric space,

01 นิทรรศการ Metro-Sapiens: Dialogue in the Cave มี สาครินทร์ เครืออ่อน ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ในการคัดเลือกศิลปิน โดยจัดแสดงอยู่ภายในถ้ำจอมพล จังหวัดราชบุรี

02-03 ผลงานอนิเมชันชื่อ Twelve Cats สร้างสรรค์ขึ้นโดย ยูรี เกนสาคู คลอดด้วยเพลงประกอบโดย เมธี น้อยจินดา

the exhibition, organized in cooperation with the Silpakorn Art Centre, draws us back into the cave with an invitation to experience what a modern dialogue, spoken through languages such as light, sound, installation and performance art sounds like when amplified within the walls of an underground theater. Sakarin described that the various kinds of works from the artists reflected not only a mixture of cultures but also different categories of art. "Traditional performances stood side-by-side with hi-technology works of art," such as the work of WAFT-LAB from Indonesia, a multi-disciplinary artist group who subscribes to the notion that "modernity is a state of mind not a lifestyle" and strives to create better uses for technology by "learning and understanding both modern and traditional wisdoms" alongside the traditional folk drums performed by Rachun Klomklieng and his father under the light that filtered in from the cave's aperture without any electronic amplification or artificial stage illumination. Anothai Nitibhon and Jean-David Caillouet's musical performance harmonized both traditional practices and modern composition by "responding directly to the space

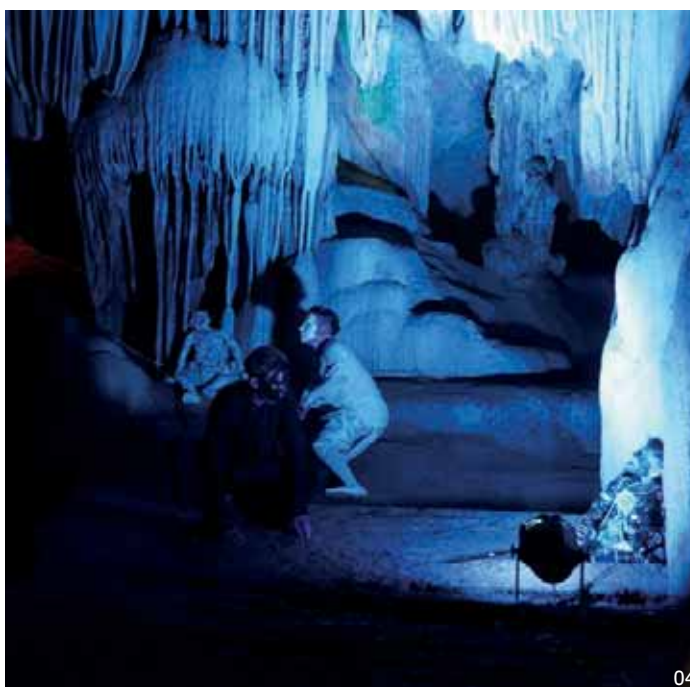
with specific sounds" recorded in the cave and translated into a contemporary composition. Amrit Chusuwan's work further re-contextualized a mixture of different sounds from vehicles on a crowded street to animal sounds and broadcast them within the cave's dim light. The works of Jiandyin "exploring processes and visual languages that create space and form" alongside Moe Satt from Myanmar's performance, demonstrating a 'typical dialogue' highly dependent upon those in attendance to succeed, further drew focus toward characteristics of modern and traditional dialogue as well as the effects of space on, and necessity for participation required for, discourse to occur. The shadow plays of Chusak Srikwan were traditional in technique but nothing short of modern in their wit and humor and the work of Don Maralit Salubayaba from the Philippines further reminded us that we were alive and well in the 21st century with their "innovative light and shadow creations." New dimensions of animation were explored by Yuree Kensaku who "painted with the brush of light from the projector on the rock wall" accompanied by an original soundtrack performed by Maytee

Noijinda. Traditional performances translated through a modern perspective further included puppet performances by the Khumnai Puppet Company and the glittering light sculptures created by Nuts Society and the Lumiere twins that radiated a welcoming glow within the cavern inviting one to not only hear the story playing out, but also join in the conversation through the 'Give Lights Project.' Sakarin described that "these juxtapositions of works showed us how art can transcend the wall of time, races and cultures. It showed us, as beholders, a new perspective of human beings, teaching us to admire and accept each other and encouraging us to share."

Regardless of technique or media, art is, and has always been, a strong conductor of dialogue, often created as a means of fulfilling a need or desire to express some idea or reflection, and simultaneously prompting others it encounters to create and reply (either aloud or internally) with their own response. Sakarin described that, "all creative ideas derived from artists' experiences are the sharpest dialogues in their own right. Artists communicate through their arts what they have perceived from their surroundings. Meeting in a limited space with these various performances was like a camp fire party. Each possessed a chance to tell their own stories through art. This type of boundless conversation scarcely happens in a world lacking of trust...The cave was not only a new venue for the artists but also an inspiration and catalyzer of energy."

It is without doubt that the tools we use to facilitate dialogue have, over the past 3,000 years, changed. The development of languages, both spoken and coded, continue to create new spaces for conversations to occur. The real point of interest may, however, lie in the nature of the stories we have told, are telling, and will tell as well as the effectiveness of our created spaces to continually support said stories. Over time, has the content of our dialogue changed? Or simply the forms through which we speak? According to Sakarin, "what we should keep in mind, no matter where we are, is that we always cause change, more or less, in our surroundings, from the time when we lived in caves until the building of our metropolis."

When contemporary verbal expression, (be it spoken, danced, sung or viewed) is placed within the walls of a prehistoric context, do our words resonate louder than when forced to compete with the all too familiar buzz and static of a modern metropolis? If so, has our situation been improved by the metropolis or have we succeeded only in creating a platform where one can speak but cannot be heard? From Sakarin's perspective, "getting back to the cave might be a chance to explore our spirits, to know who we really are, what we are doing. The questions is, since we have moved out of the cave, what good have we done to this planet?" and Metro-sapiens: Dialogue in the Cave sets the stage for questions such as these to be asked and responses explored. Perhaps, a dialogue that couldn't have occurred elsewhere, is given voice. ■

งานศิลปะในยุคแรกๆ ที่เรารู้จักถูกสร้างขึ้นบนผนังถ้ำหรือหน้าผา อย่างไรก็ตามในประเทศไทยเองก็มีตัวอย่างงานศิลปะเก่าแก่อายุร่วม 3,000 ปี จำนวนหลายชิ้นตามลำน้ำโขงในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม กระนั้นจุดประสงค์ของภาพเขียนในถ้ำสมัยยุคหินเก่านั้นยังคงหาข้อสรุปที่แน่ชัดไม่ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วตามหลักฐานที่มีอยู่ต่างบ่งชี้ว่างานศิลปะเหล่านี้เป็นวิธีการหนึ่งในการสื่อสารกับผู้อื่น กล่าวคือเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเล่าเรื่องผ่านภาพ นั่นคือเมื่อ 3,000 ปีที่แล้ว แต่ปัจจุบัน ในปี 2013 นี้ เมื่อพูดถึงการสื่อสาร เรามีวิธีร้อยแปดพันเก้าในการสื่อสารตามแบบที่เราปรารถนา อันที่จริงแล้ว ตัวเลือกที่เราใช้ในการจะสื่อสาร 'อย่างไร' นั้น กับสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารออกไปแทบจะมีปริมาณเท่าๆ กัน อาจจะดูเป็นการกล่าวเกินจริงไปก็ได้ แต่ความสามารถในการส่งข้อความข้ามโลกที่ถูกบรรจุในรูปของภาษาต่างๆ ที่หลากหลาย จากอุปกรณ์สื่อสารที่พกพาไว้ในกระเป๋าใกล้ตัวนั้น คือ สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และคงจะเป็นเรื่องที่ยากมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ในเมืองที่ขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้งที่เราสร้างขึ้นมานี้ ระยะเวลาที่เราจะสามารถได้ยินเสียงกันได้แผ่ขยายออกไปกว้างขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม จริงหรือที่พื้นที่ที่เราสร้างขึ้น การอยู่

04 การแสดงโดยคณะหุ่นละครเล็กค่านาย
05-06 การแสดงชุด Chada
โดย มานพ มีจำรัส

05

06

อาศัยแบบสังคมเมืองกำลังก้าวเข้าสู่ขั้นที่เสียงของทุกคนจะถูกรับฟังและเป็นที่ยอมรับ ช่วยทำให้มีการแลกเปลี่ยนทางความคิดและทำให้เกิดบทสนทนา แนวคิดดังกล่าวกระตุ้นให้เกิดนิทรรศการสภาวะการณ-มนุษย์-เมือง: บทสนทนาในถ้ำ (Metro-Sapiens: Dialogue in the Cave) ขึ้นที่ถ้ำจอมพล จังหวัดราชบุรี ประเทศไทย เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา ด้วยเหตุผลที่ว่า “เพื่อจะสัมผัสประสบการณ์ในอดีต เชมูหน้ากับปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งการยอมจำนนต่อความไม่รู้ ทั้งหมดทั้งมวลนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้เราก้าวสู่กระบวนการของ ‘ความเจริญ’ เราแสวงหาความก้าวหน้าที่ทำให้เราหันหลังให้กับความมืดมิดและความชื้นแฉะของถ้ำ เราหันหน้าเข้าหาสิ่งประดิษฐ์ของเรา เราเชื่อว่ามันจะคุ้มครองเราจากภัยพิบัติต่างๆ และความกลัวในการแชร์พื้นที่ร่วมกับผู้อื่น และทำให้เราสามารถอยู่ในที่โล่งแจ้งได้โดยไม่ต้องหวั่นเกรงต่อแสงจากดวงอาทิตย์ อาจกล่าวได้ว่าความต้องการเอาชนะธรรมชาติของเราเราออกสู่พื้นที่โล่งแจ้งที่ซึ่งแสงส่องสว่างอยู่เสมอ เราเรียกสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ว่า ‘เมือง’ (The Metropolis)”

นิทรรศการสภาวะการณ-มนุษย์-เมือง: บทสนทนาในถ้ำ ตั้งคำถามต่อหน้าที่ของเมืองในฐานะตัวเร่งบท-

สนทนาโดยวางตัวอยู่ในชั่วตรงข้ามซึ่งโพรงลึกของถ้ำทำหน้าที่เสมือนเป็นผืนผ้าใบ แต่คงไว้ซึ่งจุดประสงค์ของการสื่อสารกับสังคมร่วมสมัย สาครินทร์ เครืออ่อน ภัณฑารักษ์ของนิทรรศการอธิบายว่า เขาเลือกที่จะจัดนิทรรศการในถ้ำเพื่อตอบโต้กับความจริงที่ว่า “พื้นที่ทางศิลปะเป็นเอกลักษณ์สำหรับคนในเมืองใหญ่เท่านั้น ซึ่งหมายถึงพวกเรามีโอกาสสัมผัสประสบการณ์ทางศิลปะมากกว่าคนในท้องถิ่นต่างจังหวัด การแสดงงานในถ้ำถือเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งสารอย่างมีชั้นเชิงต่อผู้อ่านงานนั้น ที่ผมเลือกถ้ำ ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นวัดในวัดด้วยนั้น ก็เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าศิลปะสามารถเกิดขึ้นที่ไหนก็ได้ เราสามารถสร้างสถานที่พบปะชุมนุมใหม่ๆ นอกเหนือจากแต่เป็นสถานที่ก่อนประวัติศาสตร์ หลังจากให้ศิลปินต่างๆ เข้ามาแสดงงานในพื้นที่ สถานที่ดังกล่าวก็เป็นมากกว่าแค่ถ้ำมืดๆ ซีนและ ด้วยทัศนคตินี้ผมหวังว่าคนในชุมชนท้องถิ่นจะมีโอกาสได้สัมผัสประสบการณ์ทางศิลปะโดยไม่ต้องรอ ‘ความเจริญ’ ไต่จร เป็นการเดินทางสู่รากเหง้าที่ปลดปล่อยเราออกจากกับดักของเมือง”

สิ่งที่น่าสนใจ ไม่เพียงแต่ศิลปินทั้ง 26 คนที่เข้าร่วมและผลงานกว่า 30 ชิ้นที่จัดแสดงในนิทรรศการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความโดดเด่นในการพยายามสร้างบทสนทนาที่ร่วมสมัยภายในสถานที่ก่อนประวัติศาสตร์ นิทรรศการดังกล่าวซึ่งจัดขึ้นโดยร่วมกับหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรนี้ได้ดึงเรากลับเข้าสู่ถ้ำพร้อมกันนั้นก็ได้เชิญชวนให้เราสัมผัสว่า บทสนทนาสมัยใหม่ซึ่งบอกเล่าผ่านภาษาต่างๆ เช่น แสง เสียง ศิลปะจัดวางและศิลปะการแสดงสด จะเป็นอย่างไรเมื่อถูกนำมาขยาย-ความภายในผนังของเวทิตัดดิน สาครินทร์อธิบายว่า ผลงานหลากหลายรูปแบบของศิลปินไม่เพียงแต่สะท้อนถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของศิลปะประเภทต่างๆ ด้วย “การแสดงพื้นเมืองสามารถยืนได้อย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับงานศิลปะที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง” ตัวอย่างเช่น งานของ WAFT-LAB จากประเทศอินโดนีเซีย กลุ่มศิลปินหลากหลายสาขาซึ่งมักกับแนวคิดที่ว่า “ความทันสมัยเป็นสถานะหนึ่งทางจิตใจ ไม่ใช่รูปแบบการดำเนินชีวิต” และพยายามสร้างการใช้เทคโนโลยีที่ดีกว่าโดย “การเรียนรู้และทำความเข้าใจทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและสมัยใหม่” ควบคู่ไปกับการแสดงกลางแจ้งเมืองโบราณโดย ราชนันย์ กล่อมเกลี้ยง และพ่อของเขา ภายใต้แสงธรรมชาติที่ส่องผ่านเข้ามาตามช่องถ้ำ โดยไม่ใช่เครื่องขยายเสียงไฟฟ้าหรือแสงไฟที่ซับซ้อนแต่อย่างใด โอดอนทัย นิตพล และ Jean-David Caillouet นำเสนอการแสดงดนตรีที่ผสมผสานทั้งรูปแบบดั้งเดิมและการจัดวางองค์ประกอบแบบโมเดิร์นโดยการ “โต้ตอบโดยตรงกับพื้นที่ด้วยเสียงจำเพาะ” ที่ถูกบันทึกในถ้ำและเปลวออกมาให้อยู่ในรูป-องค์ประกอบที่ร่วมสมัย อัมฤทธิ ชูสุวรรณ กับผลงานการสร้างบริบทใหม่ (re-contextualize) ด้วยการผสมผสานเสียงที่แตกต่างกันของยานพาหนะที่จอบเจบนท้องถนนกับเสียงสัตว์และถ่ายถอดออกมาท่ามกลางแสงสลัวๆ ในถ้ำ Jiandyin นำเสนอผลงาน ‘การสำรวจกระบวนการและภาษาทางวิซวล ที่สร้างสเปซและฟอร์ม’ ควบคู่ไปกับ Moe Satt ศิลปินชาวพม่าที่นำเสนอการแสดงสด แสดง ‘บทสนทนาตัวอย่าง’ ซึ่งต้องอาศัยผู้ชมร่วมทำให้การแสดงนี้สำเร็จ โดยโฟกัสไปที่ลักษณะพิเศษของบทสนทนาสมัยก่อนและสมัยใหม่ รวมถึงผลกระทบของพื้นที่ที่มีต่อการสนทนากัน ซึ่งจำเป็นต่ออาศัยการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดวาทกรรมขึ้น ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ก็กับการแสดงหนึ่งเขาด้วยเทคนิคดั้งเดิมแต่ยังคงสอดแทรกความเป็นสมัยใหม่ผ่านรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ และอารมณ์ขัน และงานของ Don Maralit Salubayaba ศิลปินจากฟิลิปปินส์ซึ่งเตือนเราให้ระลึกว่าเรามีชีวิตอยู่ได้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยผลงาน ‘ที่ใช้แสงและเงาซึ่งมีความแปลกใหม่’ ขณะที่ยูรี เกนสาคู เข้าไปสำรวจมิติใหม่ของอนิเมชัน โดยการ ‘ระบายสีด้วยการใช้แสงจากโปรเจกเตอร์แทนพู่กันลงบนผนังหิน คลอด้วยเพลงประกอบโดย เมธี น้อยจินดา การแสดงดั้งเดิมที่ถูกแปลความผ่านมุมมองสมัยใหม่นี้ยังรวมถึงการแสดงหุ่นเชิดโดยคณะหุ่นละครเล็กค่านาย และประติมากรรมแสงระยิบระยับที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินกลุ่ม Nuts

Society ร่วมกับ Lumiere Twins ซึ่งส่องแสงแวววาวต้อนรับผู้ชมสู่ภายในถ้ำ ไม่เพียงแต่เชื่อเชิญให้รับฟังเรื่องราวที่กำลังแสดงอยู่เท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในบทสนทนาผ่านโปรเจกต์ ‘แสง-ทาน (Give Lights Project)’ อีกด้วย สาครินทร์อธิบายว่า “ผลงานศิลปะต่างๆ ที่นำมาจัดแสดงร่วมกันนี้ แสดงให้เราเห็นว่า ศิลปะสามารถก้าวข้ามกำแพงของเวลา เชื้อชาติและวัฒนธรรมได้อย่างไร มันทำให้เราเห็นว่า ในฐานะของผู้ชม มุมมองใหม่ของผู้ชมสอนให้เราเคารพนับถือและยอมรับซึ่งกันและกัน และกระตุ้นให้เราแบ่งปันกัน”

ไม่ว่าจะด้วยกลวิธีหรือสื่ออะไรก็ตาม ศิลปะก็ยังคงบทบาทเป็นตัวนำบทสนทนาได้อย่างดีอยู่เสมอ และมักจะสร้างสรรค์วิธีการด้วยการเติมเต็มความต้องการหรือความปรารถนาเพื่อแสดงความคิดหรือสะท้อนอะไรบางอย่าง พร้อมกันนั้นก็เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้อื่นได้สร้างสรรค์และโต้ตอบ (ทั้งที่แสดงออกมาและเกิดขึ้นภายในใจ) ด้วยคำตอบของบุคคลผู้หนึ่งเอง สาครินทร์อธิบายว่า “ความคิดสร้างสรรค์ทั้งหมดที่ได้มาจากประสบการณ์ของศิลปินคือบทสนทนาที่คมคายที่สุดในตัวของมันเอง ศิลปินสื่อสารผ่านงานศิลปะซึ่งได้อิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมของพวกเขาแต่ละคน การได้มาพบปะกันในพื้นที่จำกัดและได้ทำการแสดงร่วมกันให้บรรยากาศเหมือนกับการเล่นรอบกองไฟ ซึ่งศิลปินแต่ละคนต่างก็มีโอกาสได้บอกเล่าเรื่องราวของตนผ่านศิลปะ บทสนทนาที่ไร้พรมแดนเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากในโลกที่ขาดความไวเนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน... อาจกล่าวได้ว่าถ้ำนี้ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่พบปะชุมนุมแห่งใหม่สำหรับศิลปินเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพลังสร้างสรรค์อีกด้วย”

เห็นได้ชัดว่า เครื่องมือที่เราใช้สื่อสารได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อ 3,000 ปีก่อน การพัฒนาทางด้านภาษาทั้งที่ใช้พูดและเป็นรหัส ได้ต่อยอดให้เกิดพื้นที่ใหม่ในการสนทนา ความน่าสนใจนอกจากจะอยู่ในธรรมชาติของเรื่องราวที่เราเล่าแล้ว ยังอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยสนับสนุนเรื่องราวที่เราถ่ายทอดออกมาด้วย กระนั้นเวลาที่ผ่านไป เนื้อหาของบทสนทนาของเราได้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่? หรือยังคงอยู่ในรูปสิ่งที่เราสนทนากัน? สาครินทร์กล่าวว่า “สิ่งที่เราต้องทำให้ขึ้นใจก็คือ ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหน เรามักจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมที่เราอยู่เสมอไม่มากก็น้อย ตั้งแต่สมัยที่เราตั้งอยู่ในถ้ำกระทั่งเข้ามาอยู่ในตึกท่ามกลางเมืองใหญ่”

เมื่อบทสนทนาพร้อมสมัย (ที่ถูกถ่ายทอดผ่านการพูด การเต้นรำ การร้องเพลง หรือการรับชม) ถูกนำมาวางในบริบทที่ล้อมรอบด้วยกำแพงก่อนประวัติศาสตร์ เสียงของเราตั้งก้องขึ้นกว่าความพยายามตะเบ็งแข่งกับเสียงซึ่งแซ่ที่คุ้นเคยและกรอบประเพณีของมหานครสมัยใหม่หรือไม่? เช่นนั้นแล้วสภาวะการณ์ของพวกเรา ได้ถูกยกระดับขึ้นด้วยสังคมเมืองหรือเราเพียงแค่ประสบความสำเร็จในการสร้างสถานที่ที่มีแต่คนพูดแต่ไม่มีใครได้ยินกันแน่? สาครินทร์ให้ความเห็นจากมุมมองของเขาว่า “การได้กลับสู่ถ้ำอาจจะทำให้เราได้สำรวจจิตวิญญาณของเราเอง เพื่อตระหนักว่าเราเป็นใครและเรากำลังจะทำอะไรกันอยู่ คำถามก็คือว่า ตั้งแต่ที่เราย้ายออกจากถ้ำ เราทำอะไรดี ให้กับโลกใบนี้บ้างหรือยัง?” สภาวะการณ์-มนุษย์-เมือง: บทสนทนาในถ้ำ ได้จัดเวทีต่อคำถามเหล่านี้ที่เกิดขึ้นเพื่อให้เราได้ถามคำถามและได้สำรวจคำตอบ บางทีบทสนทนาที่ไม่สามารถเกิดขึ้นที่ไหน คือ เสียงที่เราสมควรจะได้ยินเช่นกัน ■

07

08

09

- 07 การแสดงโดย Moe Satt ศิลปินชาวพม่า
- 08 การแสดงหนึ่งเงาด้วยเทคนิคดั้งเดิมโดย ชูศักดิ์ ศรีขวัญ
- 09 ชุดแสดงชื่อ Tape Music จากศิลปินลี้ลับชาติไต้หวัน อย่าง Lin Chi Wei